

NHU CẦU VĂN HOÁ TINH THẦN CỦA BỘ ĐỘI RA ĐA Ở CÁC SƯ ĐOÀN PHÒNG KHÔNG HIỆN NAY

Nguyễn Văn Tuấn

Khoa Tâm lý học, Học viện Chính trị.

1. Đặt vấn đề

Những năm qua, được sự quan tâm của Đảng, Nhà nước và quân đội, đời sống vật chất, tinh thần của bộ đội Ra đa đã được cải thiện đáng kể. Tuy nhiên, điều kiện cơ sở vật chất, trang thiết bị phục vụ cho hoạt động văn hóa tinh thần ở các đơn vị Ra đa còn nhiều hạn chế, nên nhu cầu văn hóa tinh thần của bộ đội chưa được đáp ứng ở mức cần thiết. Trong khi đó, do tác động mặt trái của cơ chế thị trường làm cho một bộ phận thanh niên quân đội, trong đó có bộ đội Ra đa có những biểu hiện về nhu cầu văn hóa thiếu lành mạnh, sớm đòi hỏi hưởng thụ, chạy theo những nhu cầu thị hiếu tầm thường, coi nhẹ văn hóa truyền thống, cá biệt có những quân nhân mắc vào các tệ nạn xã hội... Vì vậy, nghiên cứu nhu cầu văn hoá tinh thần của bộ đội Ra đa ở các Sư đoàn Phòng không hiện nay để tìm ra cách thức thỏa mãn, phát triển nhu cầu văn hóa tinh thần lành mạnh cho họ là rất cần thiết.

Nhu cầu văn hoá tinh thần của bộ đội Ra đa là những đòi hỏi khách quan của mỗi quân nhân cần được thỏa mãn về mặt văn hoá tinh thần để họ sống, phát triển và thực hiện thắng lợi nhiệm vụ sẵn sàng chiến đấu, chiến đấu bảo vệ Tổ quốc. Khi bộ đội Ra đa được thỏa mãn nhu cầu văn hoá tinh thần sẽ giúp cho họ phát triển trí tuệ, tâm hồn trong sáng, lối sống lành mạnh, yêu mến gắn bó quân đội, đơn vị, tinh thần sảng khoái, giảm bớt căng thẳng, mệt mỏi sau những ca trực, kíp trực, thực hiện nhiệm vụ huấn luyện, sẵn sàng chiến đấu và chiến đấu với hiệu quả cao. Nhu cầu văn hoá tinh thần của bộ đội Ra đa ngày càng phát triển đa dạng, phong phú, nó xuất hiện cùng một lúc ở nhiều khía cạnh, nhiều mặt và nhiều mức độ khác nhau. Tuy nhiên, trong phạm vi bài viết này, chúng tôi chỉ tập trung nghiên cứu các nhu cầu cơ bản cấu thành nhu cầu văn hoá tinh thần của bộ đội Ra đa, bao gồm: *nhu cầu chính trị - đạo đức; nhu cầu nhận thức; nhu cầu giao tiếp; nhu cầu vui chơi giải trí và nhu cầu hoạt động tập thể.*

Để thực hiện nhiệm vụ nghiên cứu đặt ra, chúng tôi tiến hành khảo sát 400 cán bộ, quân nhân chuyên nghiệp, hạ sĩ quan, chiến sĩ của 6 trạm Ra đa khu vực phía Bắc. Các phương pháp trưng cầu ý kiến bằng bảng hỏi, tọa đàm, phỏng vấn sâu, phân tích kết quả hoạt động, thống kê toán học... được sử dụng để nghiên cứu.

2. Kết quả nghiên cứu

** Nhu cầu chính trị - đạo đức*

Đây là nhu cầu được nhiều khách thể lựa chọn nhất và xếp ở vị trí số 1 trong bảng xếp hạng các nhu cầu văn hoá tinh thần cụ thể của bộ đội Ra đa mà chúng tôi khảo sát. Kết quả thể hiện ở bảng 1:

Bảng 1: Kết quả đánh giá của các khách thể về nhu cầu chính trị - đạo đức của bộ đội Ra đa

STT	Các nhu cầu cụ thể	Điểm TB	Thứ bậc
1	Mong muốn được học tập, quán triệt các Nghị quyết của Đảng	2,83	2
2	Mong muốn được hiểu biết pháp luật của Nhà nước	2,85	1
3	Mong muốn được hiểu biết về hoạt động của các đồng chí lãnh đạo Đảng, Nhà nước	2,73	4
4	Mong muốn được đứng trong hàng ngũ của Đảng cộng sản Việt Nam	2,62	5
5	Mong muốn hiểu biết và thực hiện đúng điều lệnh quân đội	2,81	3
6	Mong muốn được tham gia vào ban chấp hành một tổ chức nào đó trong đơn vị	2,48	6
	Điểm trung bình chung	2,72	

Chú thích: Rất mong muốn ứng với 3 điểm; bình thường ứng với 2 điểm; không mong muốn ứng với 1 điểm. Điểm trung bình chung càng cao chứng tỏ nhu cầu chính trị - đạo đức của bộ đội Ra đa càng lớn.

Kết quả trên cho thấy, bộ đội Ra đa rất quan tâm đến nhu cầu chính trị - đạo đức và coi đó là nội dung không thể thiếu trong đời sống hàng ngày của họ (ĐTB = 2,72, mức cao nhất). Trong các nhu cầu cụ thể cấu thành nhu cầu chính trị - đạo đức, nhu cầu hiểu biết về pháp luật Nhà nước được họ quan tâm nhiều nhất (ĐTB = 2,85); tiếp theo là nhu cầu được học tập quán triệt các nghị quyết của Đảng (ĐTB = 2,83) và nhu cầu hiểu biết, thực hiện đúng điều lệnh quân đội (ĐTB = 2,81). Điều này cho thấy, mỗi

chủ trương chính sách đúng đắn của Đảng, mỗi lời nói và hành động đúng điều lệnh của quân nhân đều mang lại cho bộ đội Ra đa niềm vui và sự tin tưởng. Tuy nhiên, nhu cầu tham gia vào ban chấp hành một tổ chức nào đó trong đơn vị ít được bộ đội Ra đa quan tâm. Trao đổi với chúng tôi, phần lớn chiến sĩ cho rằng: họ quan tâm nhiều đến chủ trương, chính sách của Đảng vì nó trực tiếp ảnh hưởng đến sự phát triển kinh tế - xã hội của đất nước, đến đời sống của nhân dân và của chính bản thân họ, tương lai của họ sau ngày ra quân phụ thuộc nhiều vào chế độ, chính sách của Đảng, Nhà nước.

*** Nhu cầu vui chơi giải trí**

Cùng với nhu cầu chính trị - đạo đức, nhu cầu vui chơi giải trí là một loại nhu cầu nổi trội của bộ đội Ra đa. Kết quả biểu hiện của nhu cầu này được thể hiện như sau:

Bảng 2: Các loại hình vui chơi giải trí mà bộ đội Ra đa thường tham gia

Stt	Loại hình vui chơi, giải trí	Cán bộ, KTV		HSQ, chiến sĩ		Tổng hợp chung	
		Điểm TB	Thứ bậc	Điểm TB	Thứ bậc	Điểm TB	Thứ bậc
1	Xem ti vi	2,72	1	2,55	4	2,63	2
2	Nghe nhạc	2,42	4	2,68	2	2,55	3
3	Đọc sách báo	2,60	3	2,46	5	2,53	4
4	Chơi thể thao	2,67	2	2,78	1	2,72	1
5	Viết thư cho bạn bè	1,80	8	2,65	3	2,22	7
6	Trò chuyện với đồng đội	2,25	5	2,37	8	2,31	5
7	Hát karaoke	2,12	6	2,40	7	2,26	6
8	Ra ngoài thăm bạn bè	1,90	7	2,45	6	2,18	8
	Điểm TB	2,31		2,54		2,42	

Chú thích: Thường xuyên ứng với 3 điểm; đôi khi ứng với 2 điểm; không tham gia ứng với 1 điểm. Chú thích này được sử dụng cho cả bảng 3 và 4.

Kết quả trên cho thấy, các loại hình vui chơi giải trí mà bộ đội Ra đa được tham gia rất đa dạng. Trong đó, hai loại hình vui chơi phổ biến được nhiều khách thể thường xuyên tham gia nhất là chơi thể thao (ĐTB = 2,72; thứ bậc 1); xem ti vi (ĐTB = 2,63; thứ bậc 2). Loại hình vui chơi, giải trí mà các

khách thể ít được tham gia nhất là ra ngoài thăm bạn bè (ĐTB = 2,18; thứ bậc 8). Kết quả khảo sát còn cho thấy, ở các khách thể khác nhau, mức độ tham gia các loại hình vui chơi, giải trí cũng có sự khác nhau, trong đó, mức độ tham gia các loại hình vui chơi, giải trí của chiến sĩ lớn hơn của cán bộ (2,54 so với 2,31).

Quá trình quan sát hoạt động vui chơi, giải trí của các quân nhân ở các trạm Ra đa khác nhau, kết hợp với phỏng vấn sâu một số cán bộ, chiến sĩ chúng tôi thấy: nhu cầu vui chơi, giải trí của bộ đội Ra đa khá đa dạng, phong phú, những thực tế nhu cầu này của họ chưa được thoả mãn, họ thường xuyên chơi thể thao nhưng chủ yếu là các môn thể thao mang tính cá nhân như tập xà, tạ, chạy. Các môn thể thao yêu thích và mang tính tập thể như bóng đá, bóng chuyền rất ít được tham gia. Nguyên nhân là do khó khăn về sân bãi, về lực lượng tham gia.

Đọc-sách, báo cũng là hình thức vui chơi, giải trí được nhiều khách thể tham gia, nhưng thực tế thời gian đọc sách hàng ngày của bộ đội Ra đa không nhiều, nghĩa là có sự mâu thuẫn giữa nhu cầu và việc đáp ứng nhu cầu đọc sách, báo của họ. Trao đổi với chúng tôi, nhiều cán bộ, chiến sĩ cho rằng: số lượng sách, báo không nhiều, chủng loại nghèo nàn, nội dung thiếu hấp dẫn; các loại báo hay cũng rất hạn chế về số lượng và chủng loại; các loại báo ngày thường xuyên đến chậm, thông tin thiếu tính cập nhật.

Kết quả điều tra còn cho thấy: bộ đội Ra đa rất ít ra ngoài doanh trại thăm bạn bè, người thân trong các ngày nghỉ, giờ nghỉ, điều này không có nghĩa là họ không có nhu cầu. Khi hỏi chiến sĩ ở các trạm Ra đa về vấn đề này, chúng tôi đều nhận được câu trả lời tương đối giống nhau: “chúng tôi rất muốn ra ngoài doanh trại thăm bạn bè, nhưng do điều lệnh, điều lệ quân đội, nội qui quy định của đơn vị không cho phép, hơn nữa, đơn vị đóng quân quá xa khu dân cư, đi lại khó khăn, canh trực thường xuyên... nên thời gian giành cho thăm bạn bè, người thân rất hạn chế”.

**** Nhu cầu nâng cao nhận thức***

Nhu cầu nâng cao nhận thức được 81,5% khách thể lựa chọn và xếp thứ 3 trong bảng xếp hạng. Kết quả thu được ở bảng 3.

Kết quả bảng 3 cho thấy, nhu cầu nhận thức của bộ đội Ra đa khá phong phú, đa dạng nhưng không cao (ĐTB = 1,96). Trong đó, các nội dung được bộ đội Ra đa chú trọng nâng cao nhận thức là: tìm hiểu về nhiệm vụ của đơn vị (ĐTB = 2,29; xếp bậc 1); nâng cao trình độ nghiệp vụ của bản thân (ĐTB = 2,17; xếp bậc 2). Phỏng vấn sâu cán bộ, chiến sĩ ở một số trạm Ra đa chúng tôi thấy: nhu cầu nâng cao trình độ nhận thức của bộ đội rất lớn, lớn hơn rất nhiều so với thực trạng học tập nâng cao trình độ nhận thức của họ hiện nay. Sở dĩ như vậy là do cơ sở vật chất phục vụ học tập nâng cao nhận thức còn thiếu nhiều, cách thức tổ chức để thoả mãn nhu cầu nhận thức cho các quân nhân còn hạn chế.

Bảng 3: Thực trạng nhu cầu nâng cao nhận thức của bộ đội Ra đa

Stt	Các biểu hiện	Cán bộ		Chiến sĩ		Chung	
		Điểm TB	Thứ bậc	Điểm TB	Thứ bậc	Điểm TB	Thứ bậc
1	Thường xuyên đọc các loại sách, báo Khoa học	2,30	4	2,03	2	2,16	3
2	Thường xuyên đọc các tài liệu về chuyên môn nghiệp vụ	2,70	1	1,65	4	2,17	2
3	Thường xuyên nghe chương trình giáo dục trên radio, truyền hình	2,25	5	1,59	5	1,92	4
4	Thường xuyên đọc các sách, báo về văn hoá, nghệ thuật	1,82	6	1,87	3	1,84	6
5	Thường xuyên tự tìm hiểu về nhiệm vụ của đơn vị	2,50	2	2,09	1	2,29	1
6	Thường xuyên học tập thêm máy tính	2,32	3	1,46	6	1,89	5
7	Thường xuyên học tập thêm ngoại ngữ	1,50	7	1,40	7	1,45	7
	Điểm TB	2,19		1,72		1,96	

Kết quả tổng hợp từ bảng 3 còn cho thấy: thực trạng nhu cầu nâng cao nhận thức của cán bộ và kỹ thuật viên cao hơn so với nhu cầu nâng cao nhận thức của hạ sĩ quan, chiến sĩ (ĐTB 2,19 so với 1,72). Trong đó, ở từng nội dung cụ thể thì nhu cầu của cán bộ và chiến sĩ cũng có sự khác nhau. Chẳng hạn: nhu cầu nâng cao trình độ chuyên môn nghiệp vụ ở cán bộ, sĩ quan cao hơn rất nhiều so với nhu cầu này ở hạ sĩ quan, chiến sĩ (2,70 so với 1,65); nhu cầu học tập nâng cao hiểu biết và sử dụng máy tính của cán bộ và kỹ thuật viên cũng cao hơn nhiều so với nhu cầu của chiến sĩ (2,32 so với 1,46). Nhưng, nhu cầu nâng cao trình độ văn hoá, nghệ thuật của sĩ quan lại thấp hơn so với hạ sĩ quan, chiến sĩ (1,82 so với 1,87).

Một nội dung quan trọng và đang thu hút được sự quan tâm học tập của giới trẻ nước ta hiện nay nhưng ít được sự chú ý của bộ đội Ra đa là học tập nâng cao trình độ ngoại ngữ (ĐTB = 1,45 và xếp ở thứ hạng thấp nhất). Trao đổi với chúng tôi, hầu hết cán bộ, chiến sĩ ở các trạm Ra đa đều cho rằng: nội dung này ít liên quan đến chuyên môn, nghiệp vụ của họ nên khó tạo ra động lực để họ học tập. Mặt khác, do khó khăn về tài liệu và người hướng dẫn nên đa số cán bộ, chiến sĩ Ra đa không thường xuyên học tập nội dung này.

*** Nhu cầu hoạt động tập thể**

Hoạt động tập thể là nhu cầu không thể thiếu trong đời sống của bộ đội Ra đa. Kết quả trưng cầu ý kiến cho thấy:

Bảng 4: Mức độ cần thiết tham gia các hoạt động tập thể

Stt	Nội dung hoạt động tập thể	Cán bộ		Chiến sĩ		Chung	
		Điểm TB	Thứ bậc	Điểm TB	Thứ bậc	Điểm TB	Thứ bậc
1	Sinh hoạt Đảng, Đoàn	2,65	1	2,46	4	2,55	2
2	Chơi thể thao đồng đội	2,25	3	2,78	1	2,51	3
3	Giao lưu với thanh niên, sinh viên	1,77	5	2,48	3	2,12	4
4	Hội thao nghiệp vụ	1,90	4	1,81	5	1,85	5
5	Hoạt động giúp dân	2,50	2	2,68	2	2,59	1
	Điểm TB	2,21		2,44		2,32	

Kết quả bảng 4 cho thấy, bộ đội Ra đa có nhu cầu cao về hoạt động tập thể (ĐTB = 2,32), hầu hết các hoạt động tập thể mang tính phổ biến của bộ đội đều được họ đánh giá cao và tích cực tham gia. Nội dung hoạt động được các quân nhân đánh giá cao nhất và tham gia thường xuyên là hoạt động giúp đỡ nhân dân địa phương (ĐTB = 2,59; xếp bậc 1). Kết quả này phản ánh đúng bản chất truyền thống của quân đội ta từ nhân dân mà ra, vì nhân dân mà chiến đấu, phục vụ. Tiếp theo là sinh hoạt Đảng, Đoàn (ĐTB = 2,55; xếp bậc 2). Hội thao nghiệp vụ là hoạt động được tổ chức thường xuyên và được chuẩn bị chu đáo, nhưng được ít khách thể lựa chọn nhất (ĐTB = 1,85; xếp bậc 5). Theo các quân nhân cho biết thì đó là nội dung phải luyện tập vất vả, tính chất khô khan, hình thức đơn điệu, ít hấp dẫn giới trẻ.

Kết quả trên cũng cho thấy, nhu cầu tham gia hoạt động tập thể của chiến sĩ cao hơn của cán bộ (ĐTB 2,44 so với 2,21). Tuy nhiên, ở từng nội dung cụ thể thì nhu cầu của hai loại khách thể này có sự khác nhau. Chẳng hạn, nhu cầu sinh hoạt Đảng, Đoàn ở cán bộ có ĐTB = 2,65; xếp bậc 1, trong khi đó cùng ở nội dung này, chiến sĩ có ĐTB = 2,46 xếp bậc 4. Nhưng ở nội dung giao lưu với sinh viên, thanh niên địa phương thì chiến sĩ có nhu cầu cao hơn rất nhiều so với cán bộ (2,48; xếp bậc 3 so với 1,77; xếp bậc 5). Trả lời phỏng vấn của chúng tôi, nhiều chiến sĩ của các trạm Ra đa cho biết: họ rất muốn được giao lưu với sinh viên các trường Đại học, Cao đẳng, nhưng do thời gian canh trực và huấn luyện của bộ đội Ra đa rất chặt chẽ nên nhu cầu này của họ hiếm khi được đáp ứng.

*** Nhu cầu giao tiếp**

Bộ đội Ra đa hầu hết nằm trong độ tuổi thanh niên, đa số họ đóng quân xa nhà nên giao tiếp trở thành nhu cầu quan trọng và không thể thiếu trong đời sống sinh hoạt của họ. Khảo sát trên các nội dung: 1) *Đồng chí mong muốn được giao tiếp với ai?* 2) *Trong các giờ nghỉ, ngày nghỉ đồng chí thường được giao tiếp với ai?* Kết quả thu được như sau:

Bảng 5: *Mong muốn giao tiếp của bộ đội Ra đa với các nhóm khách thể khác nhau*

Stt	Khách thể giao tiếp	Cán bộ		Chiến sĩ		Chung	
		Tần suất (N= 80)	%	Tần suất (N= 320)	%	Tần suất (N= 400)	%
1	Giao tiếp với đồng đội	80	100	320	100	400	100
2	Giao tiếp với chỉ huy	62	77,5	130	40,6	192	48
3	Giao tiếp với thanh niên, nhân dân địa phương	30	37,5	230	71,8	260	65
4	Giao tiếp với sinh viên	28	35,0	270	84,3	298	74,5

Bảng 6: *Khách thể giao tiếp của bộ đội Ra đa trong các giờ nghỉ, ngày nghỉ*

Stt	Khách thể giao tiếp	Cán bộ		Chiến sĩ		Chung	
		Tần suất (N = 80)	%	Tần suất (N = 320)	%	Tần suất (N = 400)	%
1	Giao tiếp với đồng đội	78	97,5	316	98,7	394	98,5
2	Giao tiếp với chỉ huy	46	57,5	110	34,4	156	39,0
3	Giao tiếp với thanh niên, nhân dân địa phương	24	30,0	30	9,3	54	13,5
4	Giao tiếp với sinh viên	18	22,5	10	3,1	28	7,0

Kết quả thu được từ bảng 5, 6 cho thấy: nhu cầu giao tiếp của bộ đội Ra đa với các nhóm khách thể rất lớn, nhưng khả năng đáp ứng các nhu cầu đó của họ trong các giờ nghỉ, ngày nghỉ chưa tương xứng. Tất cả mong muốn giao tiếp của họ với các nhóm khách thể đều chưa được thoả mãn trong các giờ nghỉ, ngày nghỉ. Một số mong muốn giao tiếp của bộ đội Ra đa được đáp ứng ở mức

thấp nhất là: giao tiếp với sinh viên (7% so với 74,5%); giao tiếp với thanh niên, nhân dân địa phương (13,5% so với 65%).

Kết quả trên cũng cho thấy, người chỉ huy, đồng đội, đồng hương, nhân dân, thanh niên địa phương, sinh viên các trường Đại học, bạn bè, người thân đều là khách thể giao tiếp của bộ đội Ra đa. Khách thể giao tiếp thường xuyên của bộ đội Ra đa rất hẹp, họ chủ yếu giao tiếp với chỉ huy và đồng đội trong đơn vị, còn việc giao tiếp với một số khách thể khác như nhân dân, thanh niên địa phương và sinh viên các trường Đại học diễn ra rất ít. Trong số chiến sĩ được hỏi, chỉ có 10/320 (3,1%) chiến sĩ trả lời được giao tiếp với sinh viên. Trao đổi với chúng tôi, một số đồng chí cán bộ ở các trạm Ra đa và trợ lý các Trung đoàn Ra đa cho rằng: do địa hình đóng quân xa dân cư và do tính chất nhiệm vụ đặc thù nên nhu cầu giao tiếp của bộ đội Ra đa rất lớn, nhưng thực tế khách thể giao tiếp của họ rất hẹp, nhu cầu giao tiếp của họ chưa được thoả mãn, khách thể giao tiếp không đa dạng, chủ yếu là nam giới và cùng điều kiện làm việc như nhau. Thực tế trên dễ dẫn đến khả năng giao tiếp, ứng xử của bộ đội Ra đa kém linh hoạt, thiếu tự tin khi giao tiếp với khách thể khác giới, nhất là với nữ thanh niên, sinh viên. Thực trạng này còn cho thấy đời sống văn hoá tinh thần của bộ đội Ra đa nghèo nàn, những nhu cầu cần thiết và hợp lý cũng chỉ được thoả mãn ở mức khiêm tốn.

3. Kết luận

Khảo sát 400 cán bộ, quân nhân chuyên nghiệp, hạ sĩ quan, chiến sĩ của 6 trạm Ra đa khu vực phía Bắc về nhu cầu văn hoá tinh thần của bộ đội Ra đa ở các Sư đoàn Phòng không hiện nay bước đầu có thể kết luận:

- Nhu cầu văn hoá tinh thần của bộ đội Ra đa hiện nay khá đa dạng, phong phú, nhưng chỉ tập trung vào một số nhu cầu bình thường gắn liền với cuộc sống của các quân nhân. Hầu hết các quân nhân ít có nhu cầu bay bổng, lãng mạn như: tham quan, du lịch, xem biểu diễn nghệ thuật ở các trung tâm văn hoá lớn.

- Nhu cầu văn hoá tinh thần của bộ đội Ra đa rất lớn, nhưng khả năng đáp ứng nhu cầu của họ rất nhỏ, nhiều nhu cầu bình thường và rất cần thiết đối với đời sống, sự phát triển của họ nhưng khó thực hiện.

Để góp phần thoả mãn và phát triển nhu cầu văn hoá tinh thần lành mạnh cho bộ đội Ra đa hiện nay cần phải tiến hành đồng bộ các giải pháp tâm lý - xã hội cơ bản sau:

. Tiến hành công tác giáo dục nhằm nâng cao trình độ nhận thức mọi mặt cho các quân nhân trong đơn vị;

. Thường xuyên tổ chức tốt các hoạt động vui chơi giải trí, hoạt động tập thể trong đơn vị;

. Thực hiện tốt công tác dân vận, tranh thủ sự quan tâm, ủng hộ của cấp uỷ, chính quyền địa phương nơi đóng quân. Kết hợp mở rộng các hoạt động giao lưu kết nghĩa với đơn vị bạn, với sinh viên các trường đại học, cao đẳng;

. Quan tâm đến đời sống mọi mặt của bộ đội. Bảo đảm tốt các điều kiện, phương tiện cần thiết cho các hoạt động văn hoá tinh thần của đơn vị.